

PREGLED POVIJESNIH PRILOGA U »POMORSKOM ZBORNIKU« 1—8, 1963—70.

Nakon jubilarnog Pomorskog zbornika, koji je 1962. izdalo novoosnovano *Društvo za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije*, od 1963. redovito godišnje izlazi po jedan svezak tog zbornika. Sadržaj mu je raznovrstan i zadire u područje gospodarstva, pomorskog prava, prirodnih znanosti, medicine, tehnike, vojnopomorske struke, povijesti i likovnih umjetnosti. Uređuju ga G. Novak i V. Maštrović.

M. Nikolanci, Zadaci podmorske arheologije u istočnom Jadranu, 3, 711—723, piše o tome što se može očekivati od budućih istraživanja, a različite prapovijesne probleme s područja Jadranskog mora opisuju B. Čečuk, Jadran u prethistoriji, 6, 383—415, i Z. Brusić, Problemi plovidbe Jadranom u prethistoriji i antici, 8, 549—568.

U povodu 900-godišnjice Krešimirove darovnice o ot. Maunu objavili su svoje priloge V. Maštrović, Stari grad Nin i naše pomorstvo, 7, 717—755, V. Foretić, Dalmacija prema Hrvatskoj do 1107. godine, 7, 757—811, i J. Stipišić, Diplomatička analiza Krešimirove darovnice o Maunu iz 1069, 7, 813—828.

Bogati Dubrovački arhiv i sjajna pomorska prošlost Dubrovačke Republike snažni su poticaji mnogim istraživačima. Prinosi o dubrovačkoj pomorskoj ili uz more vezanoj povijesti čine jednu od najbrojnijih skupina u Zborniku. Istražujući povijest XIII st. J. Lučić objavio je priloge: O pomorskim vezama Dubrovnika i Italije u XIII stoljeću, 4, 355—379; Pomorsko-trgovačke veze Dubrovnika i Italije u XIII stoljeću, 5, 447—475; Pomorsko-trgovački odnosi Dubrovnika i Kotora u XIII stoljeću, 6, 417—454; Pomorsko-trgovačke veze Dubrovnika s gradovima zetskog i dračkog primorja u XIII stoljeću, 7, 829—858, i Pomorsko-trgovačke veze Dubrovnika i Venecije u XIII stoljeću, 8, 569—595. Prilog A. Marinovića, Pomorsko-pravni propisi sredovječnog dubrovačkog statuta, 1, 413—464, solidan je i dokumentiran rad. I. Mitić napisao je više članaka iz konzularne prošlosti i to: Uloga Livorna u konzularnoj službi Dubrovačke Republike, 3, 733—751; Predstavници stranih država u Dubrovniku za vrijeme Republike, 4, 381—401; O financijskom poslovanju dubrovačkih konzulata u XVIII stoljeću, 5, 545—568; Konzulat Dubrovačke Republike u Carigradu, 6, 455—474; O političko-ekonomskim vezama između Dubrovačke Republike i Napulja, 7, 485—505, i O dubrovačkom konzulatu i trgovini u Ankoni, 8, 597—612. O tom je pisao i V. Ivančević u prilogu »Diplomatsko konzularna predstavništva Dubrovačke Republike u XVIII i XIX stoljeću«, 3, 829—869. Isti je pisac napisao još ove članke: Nešto građe o pomorsko-trgovinskim odnosima starog Dubrovnika s Amerikom, 1, 533—561; Pomorsko-trgovinske veze starog Dubrovnika s rusko-crnomorskim lukama, 5, 511—532, i O dubrovačkim nabavkama soli u XVIII stoljeću, 8, 657—680. J. Luetić pisac je priloga: Agonija trgovačke mornarice Dubrovačke Republike, 1, 563—566; O državnoj zastavi Dubrovačke Republike, 5, 477—488, i Pomorstvo u ogledalu Senata Dubrovačke Republike XVII stoljeća, 8, 633—642. O sudjelovanju dubrovačkih brodova u ratovima piše H. Tartalja u članku »Neki podaci o učestvovanju dubrovačke flote u ratovima XVI i XVII stoljeća«, 7, 507—523, a L. Beritić piše »Prilog za dubrovačko pomorstvo pred pad Republike«, 2, 755—758. I. Šišević priopćuje članak o »Dubrovačkom pomorstvu u izvještaju austrijskog konzula Nikole kneza Brankovića«, 4, 427—438. S. Vekarić piše »O gradnji dubrovačkih brodova u XIV stoljeću«, 1, 465—476; »Vijesti o nekim izumrlim porodicama peljeških pomoraca«, 5, 489—500 te »Postanak i razvitak Pelješkog pomorskog društva«, 4, 461—472. O tom društvu pišu još M. Foretić, Osvrt na Pelješko pomorsko društvo, 4, 473—488, i B. Moravec, Kratki pregled arhiva Pelješkog pomorskog društva, 4, 489—499. O Dubrovčanima i drugim našim poslovnim ljudima u Veneciji piše V. Foretić u prilogu »Hrvat Dobramir i još neki naši ljudi kao pomorski privrednici u Mlecima u 12. i 13. stoljeću«, 1, 399—412.

Za povijest drugih hrvatskih gradova zanimljivi su prinosi: G. Novak, Vis kroz stoljeća, 2, 545—556; O. Fio, Brodari otoka Hvara 1878. godine, 2, 789—798; F. Maroević, Pomorske i trgovačke veze otoka Hvara i Tunisa u XIX stoljeću, 3, 879—886; F. Dujmović, Staro pomorstvo Šibenika od XI do XVI stoljeća, 4, 337—353, N. Čolak, Brodovlasnici zadarske komune između karlovačkog i požarevačkog mira, 3, 775—808; I. Petricioli, Stari zadarski zdenac za snabdijevanje brodova, 7, 545—553; A.-R. Filipi, Senjski uskoci i zadarsko otočje, 2, 579—632; B. Krmpotić, Vitezovićaeva senjska i pomorska tematika, 8, 613—632, te Posljednji senjski uskoci Andrija Frletić i Vicko Hreljanić, 7, 525—544; N. Čolak, Ekonomska moć iških parona Banića u XVIII stoljeću, 2, 641—651; isti, Proizvodnja i pomorska trgovina paškom soli do pada Paga pod mletačku vlast g. 1409, 1, 477—515; R. Barbalić, Historijski razvitak brodogradnje u Kraljevici od prvih početaka do konca Drugoga svjetskog rata, 4, 119—134; T. Peruško, Historijat »Uljanika« do 1947. godine, 2, 393—411; M. Grakalić, Kronologija brodova izgrađenih u Puli, 3, 887—894; M. Montani, Pomorska bitka kod Pirana 1812. godine, 1, 567—573.

Za bokeljsku prošlost zanimljivi su prinosi: M. Milošević, Pomorski elementi u obiteljskom arhivu Balovića iz Perasta, 2, 691—723; O bokeljskim navama XVII i XVIII stoljeća, 3, 753—768; Bokeljski barkovi, 4, 317—336; S. Mijušković, Triumf jednog peraškog broda 1716. godine u opisu njegova poručnika i u mletačkim i francuskim arhivskim izvorima, 2, 653—690; Staleški, ekonomski i vaspitni karakter bratovštine kotorskih pomoraca, 6, 501—519; C. Fisković, Pomorski sukobi Perastanina Josipa Bronze s alžirskim ratnim brodovima 1749. godine, 1, 517—532; I. Zloković, Kontraadmiral Marko Florio, 4, 565—570; N. Luković, Kapetan Jozo Đurović, 1, 609—614; I. Šišević, Novi podaci o podvigu kapetana Želalića, 8, 681—695; P. D. Šerović, Tomo Đurov Milinović, 3, 871—877.

O povezanosti Bosne s morem pišu S. M. Traljić, »Prilozi poznavanju trgovačkih veza Bosne s Ankomom i Senigalijom u XVII i XVIII stoljeću«, 8, 643—656, te »Izvoz bosanske robe preko splitske luke u XVIII stoljeću«, 3, 809—827, i B. Sambrailo u prilogu »Izlaz Bosne na Jadran«, 4, 403—418.

A. Usmiani donosi »Prilog poznavanju organizacije mornarice za vrijeme mletačke vladavine u XVII stoljeću«, 5, 501—510, a M. Oreb članak »Cimba« [vrsta broda], 6, 475—500.

Ž. Muljačić pozabavio se putovanjima tuđinaca po hrvatskim krajevima i o tom napisao ove priloge: Putovanje po Dalmaciji G. Castija (1789), 4, 419—426; Putovanje Th. Watkina po hrvatskim krajevima 1789. godine, 5, 533—544, i Još o Fortisovim putovanjima po Hrvatskoj, 7, 555—571. Uz to napisao je i ova tri rada: O Hrvatima na Kubi u 18. stoljeću, 2, 725—732; »Ploviti na dubrovački način«, 3, 725—731, te Američka revolucija i dubrovačka pomorska trgovina, 6, 521—530. A. Jutronić prikazao je »Putovanje duž jadranske obale za francuske okupacije na primjeru 'Colombe'« (1806—1813), 4, 439—446, a F. Maroević »Put oko svijeta fregate 'Donau'«, 1, 615—637.

Oveću skupinu čine članci o pomorskoj povijesti u XIX stoljeću. Tako R. F. Barbalić opisuje »Kongres brodovlasnika na Rijeci 1881. godine i njegov prilog reguliranju prilika u trgovačkoj mornarici«, 2, 799—826, i »Udio naših pomoraca u stvaranju bugarske trgovačke mornarice«, 5, 611—626. Iz pera O. Fija jesu radovi: »Pomorci sjevernog Jadrana na splitskim brodovima u XIX stoljeću«, 1, 599—607, i »Odjek pomorske bitke kod Visa iz 1866. godine u tadašnjim novinama«, 4, 551—563. D. Klen prikazuje »Nastojanje oko osnivanja dioničkog društva za trgovinu prema Rijeci (1822—1848)«, 1, 575—597, a P. Mardešić »Višku bitku«, 4, 515—550. Više je članaka iz pera V. Maštrovića i to: Gusari u Dalmaciji za vrijeme ruske blokade Francuza god. 1806. i 1807, 2, 733—754; Austrijsko pomorsko društvo i pomorski časopis 'Jedro' (1916—1918), 3, 895—916; Jezično pitanje u pomorstvu i narodni pre-

porod u Dalmaciji, 4, 447—460; Nastojanja austrijskih vlasti za uvođenje parobrodarstva kod nas od 1817. godine, 5, 597—609; Brodarstvo Dalmacije u prvoj austrijskoj vladavini (1797—1806), 6, 539—566; Gusarenje kao efikasan faktor engleske blokade Francuza u Dalmaciji od 1808. do 1810. godine, 8, 697—725. Od S. O b a d a potječu tri priloga: Sukob talijanskih i austrijskih interesa na Jadranu u revoluciji 1848/49. godine, 6, 531—538; Položaj Austrije na Jadranu za vrijeme rata u Italiji 1859. godine, 7, 591—604, i Napuljska revolucija u očima dalmatinskih pomoraca, 8, 727—736. Š. Peričić autor je ovih radova: Namjere Talijana glede Dalmacije i austrijske protumjere 1866. godine, 4, 501—514; Sudjelovanje Dalmatinaca u Napoleonovoj ratnoj mornarici (1806—1813), 5, 569—596; Diplomatsko-konzularna predstavništva stranih zemalja u Dalmaciji za vrijeme druge austrijske uprave, 6, 601—630; Poštansko pomorska služba na dalmatinskoj obali Jadrana u XIX stoljeću, 7, 573—590, i Dalmatinski sabor prema pomorstvu pokrajine (1862—1912), 8, 737—755. B. S a m b r a i l o piše »O postanku Dandoloва dekreta o ribolovu (1808)«, 6, 567—600, a A. S t r g a č i ć o »Naličju jedne knjige iz godine 1882. o ribarstvu u našem moru« 2, 827—862. D. F r a n e t o v i ć opisuje »Diplomatske akcije velikih sila oko sprečavanja i ograničavanja suvereniteta Crne Gore na moru u vezi s odredbama Berlinškog kongresa 1878. godine«, 2, 759—787.

O zbivanjima za prvoga svjetskog rata pišu: G. B i l a f e r, Pomoćni krstaš p/b »Frankopan« i njegova sudbina za sloma Austrije 1918. godine, 5, 671—687; F. Č u l i n o v i ć, Uloga i značaj revolucionarnih pokreta na našem Jadranu potkraj prvog svjetskog rata, 6, 631—680; M. G r a k a l i ć, Zapovijedi jugoslavenske ratne mornarice u Puli, 6, 725—736; B. K r i z m a n, Talijanska okupacija na Jadranu i misija A. Tresić-Pavičića 1918. godine, 5, 643—669; Planovi talijanske vrhovne komande na Jadranu koncem 1918, 6, 681—694; Ugovor o primirju savezničkih i udruženih sila s Austro-Ugarskom (3. XI 1918), 7, 655—688; K. M i l u t i n o v i ć, Rimski kongres potlačenih naroda 1918. i posljednji pokušaji formiranja Jadranske legije, 6, 695—724; Jugoslavenski odbor i prvi pokušaj formiranja Jadranske legije, 5, 627—642; Borbe za Rijeku (1918—1920) pred britanskom javnošću, 8, 757—782; D. Š e p i ć, Jadranska dilema talijanske politike 1917. godine (Misija G. Borgesea i G. Patarnoa u Švicarskoj u srpnju i kolovozu 1917), 7, 625—654; I. Š i š e v i ć, Sporazum Trumbić—Bertolini, 3, 917—948; J. V a s i l j e v i ć, Kako su Jugoslaveni izgubili austro-ugarsku flotu, 7, 689—715.

O radničkom gibanju među pomorcima piše T. M a š t u r k o u člancima: »Štrajkovi na brodovima duge plovidbe 1931—1932. godine«, 2, 877—906, i »Odnosi političkih stranaka i sindikalnih organizacija pomoraca u razdoblju od 1935. do 1940. godine«, 7, 605—623.

Poveća je skupina članaka o NOB-i. Ti su članci različite vrijednosti i obrađuju različite aspekte borbe na moru. U tu skupinu idu ovi članci: V. A n t i ć, Oslobođenje Hrvatskog primorja, Rijeke i Istre, 5, 5—46; I. B a r č o t, Otok Korčula u NOB 1941. i 1942. godine i odlazak partizana na kopno, 7, 859—893; A. B i o č i ć, Organizacija obrane otoka Visa, 2, 87—106; A. B o ž a n i ć, Uloga Komunističke partije na otoku Visu u predratnom razdoblju i NOB, 2, 37—57; D. F u ć a k, Viški aerodrom — baza avijacije NOVJ, 2, 165—172; V. G r a d i š k a, Šibenski mineri — preteče naše ratne mornarice, 3, 109—131; A. K a l p i ć, Naš partizanski rat na moru u svjetlosti protupartizanske borbe okupatora, 1, 7—30; Ist — oslonac mornarice NOVJ u borbi za oslobođenje Hrvatskog primorja i Istre, 3, 47—66; Kvarnerski pomorski sastav u završnim operacijama Jugoslavenske armije, 6, 763—776; V. K r s t u l o v i ć, Historijska odluka o obrani Visa, 2, 7—17; S. M a k i e d o, Organizacija narodne vlasti na otoku Visu za vrijeme talijanske okupacije, 2, 173—183; T. M a š t u r k o, Klub pomoraca Jugoslavije u radu i životu jugoslavenskih pomoraca za vrijeme II svjetskog rata, 1, 93—134; Prve zastave nove Jugoslavije na oceanima, 3, 133—163; Jugoslavenski pomorci u zatvorima i logorima za vrijeme II svjetskog rata, 6, 803—

—820; Osnivanje i uloga brodarskih odbora na brodovima izvan domovine za vrijeme II svjetskog rata, 8, 809—832; D. Miljanić, Kvarnerski odred mornaričke pješadije u završnim operacijama, 6, 777—801; B. Pecotić, Mornarica NOVJ u obrambenim i napadnim dejstvima s o. Visa, 2, 131—150; D. Plenča, Mjesto i uloga otoka Visa u borbi nove Jugoslavije za međunarodno priznanje, 2, 107—130, i Organizacija i evakuacija dalmatinskog zbjega preko Visa, 2, 184—196; K. Pribilović, Mornarica NOVJ u prevoženju jedinica 8. korpusa početkom 1945, 7, 921—943; I. Šišević, Vis — baza transportne flote, 2, 197—204; H. Tartalja, Slobodni Vis kao sanitarni centar NOVJ, 2, 205—210; F. Trgo, Strategijsko-političko značenje otoka Visa u NOR-u, 2, 19—35; V. Uranija, Ustanak u Malom Ižu 26. VII 1942, 2, 211—239; Pomorske partizanske veze na području zadarskih otoka 1941—1943, 3, 83—107; Pomorske partizanske veze na području zadarskih otoka 1943—1945, 4, 5—21; Mornarički odred »Ražanac« odnosno »Nin«, 5, 689—702; Organizacija Mornarice Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije u sjevernoj Dalmaciji, 6, 737—762; Partizanski logor na Dugom otoku, 7, 895—919; Doprinos otoka Ugljana Mornarici NOVJ, 8, 795—808; J. Vasiljević, Sukobi nemačkih i partizanskih brodova na Jadranu 1943—1945, 1, 31—91; Nemački planovi za osvajanje Visa, 2, 59—85; Ofenzivna dejstva savezničkih snaga s otoka Visa, 2, 151—163; Nemačka mornarica u odbrani Kvarnerskog područja i Istre, 5, 703—706; Nemački prepadi na naše luke i sidrišta posle poraza u Dalmaciji, 3, 67—81; Koreni partizanske aktivnosti na Jadranu, 8, 783—793.

T. Macan

HISTORIJSKI PRILOZI U KRČKOM ZBORNIKU I—III, 1970—71.

Zadnjih godina pojavilo se u Hrvatskoj više zbornika posvećenih problematici pojedinih krajeva koji, među ostalim, sadrže i priloge iz lokalne povijesti. God. 1970. pojavio se i prvi svezak *Krčkog zbornika*, a 1971. izdana su još dva sveska. Zbornik izdaje Krčko povijesno društvo (podružnica Povijesnog društva Hrvatske), a glavni urednik je Petar Strčić. Sv. I i II uredio je P. Strčić, a sv. III F. Matejčić. Po obimu, broju suradnika i kvaliteti radova tri sveska ovog zbornika još su jedan vrijedan doprinos našem znanstvenom i uopće kulturnom životu koji dolazi iz riječke regije. Za nj treba zahvaliti prije svega inicijatoru zamisli o pokretanju takve edicije i animatoru suradnika dr N. Španjolu (umro je upravo kada su bili u toku završni radovi na izdavanju prvog sveska), Krčkom povijesnom društvu, glavnom uredniku i podršci društveno-političkih organizacija.

Tri sveska zbornika sadrže priloge iz različitih područja, o čemu govore i naslovi rubrika: Zemljopis, Gospodarstvo, Prirodne znanosti, Povijest, Narodni život i običaji, Likovne umjetnosti, Muzička umjetnost, Varia, Suvremenici, Sjećanja, U spomen, Ocjene i prikazi, Bilješke. Historiografskim radovima obuhvaćeno je razdoblje krčke povijesti od rimskih vremena do NOB, a po područjima se kreću od političke, kulturne i gospodarsko-društvene povijesti do povijesti iseljništva, životopisa, heraldike, građe i dr. Mnogi od priloga po svom značaju prelaze okvire lokalne povijesti.

Sv. I, 1970. — U raspravi: »Knezovi Frankapani kao krčka vlastela« (125—180) N. Klaić prikazuje odnose između Frankopana i Mlečana, te Frankopana i stanovnika otoka Krka, prateći proces pretvaranja krčkih knezova od mletačkih činovnika u samostalne gospodare otoka. Raspravom je obuhvaćeno razdoblje od početka XII st., kada kasniji Frankapani dobivaju od Venecije krčko kneštvo, do 1480. kada su ga definitivno izgubili.

U njihovim odnosima s Venecijom, koji su rezultat stvarnog odnosa snaga, N. Klaić odlučnu ulogu pridaje činjenici što su krčki knezovi stupili na susjedno hrvatsko

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA XXIII—XXIV

1970—71

Redakcioni odbor:

IVAN KAMPUŠ
OLEG MANDIĆ
BERNARD STULLI
JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

Izdaje
Povijesno društvo Hrvatske
Zagreb